

SYSTEMANALYS 2025

Med ön som katalysator

Lokala modeller för hälsa och social välfärd
i arktiska landsbygder

Genomförbarhetsstudie inom SustainGov.

Produktion

Oktober 2025.

Text:

Jennie Bergvall Kalén
projektledare och landsbygdsstrateg, Umeå kommun
090-16 14 74
jennie.bergvall.kalen@umea.se

Jorik Otterbjörk, Holmöns Utvecklingsforum
otterbjork@gmail.com

Statistik: Joseфина Marklin, Umeå kommun.

Omslagsfoto: Nathalie Hjalmarson, Umeå kommun.

Grafisk form: Mia Han, Umeå kommun.

Besök vår webbplats: umea.se/landsbygd

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Om projektet	6
Bakgrund till projektet.....	6
Mål med projektet.....	7
Systemsyn	8
Systemanalys	9
Avgränsning – system i fokus	9
Om systemet Holmön och dess aktörer	9
Kunskapsinsamling.....	12
Dialogmetod.....	12
Identifierade utmaningar – systemproblematik.....	16
Diskussion.....	18
Förslag på åtgärder	21
Slutsats.....	23

Sammanfattning

Med ön som katalysator är ett förstudieprojekt som genomförts under 2025 av Umeå kommun, Holmöns Utvecklingsforum och Glesbygdsmedicinskt centrum inom Region Västerbotten. Projektet har undersökt hur offentlig sektor kan organisera sig på nya sätt för att bättre möta behoven av omsorg och social välfärd i landsbygder, med Holmön som exempel.

Holmön är en ö som saknar offentlig service och där brister i färjetrafiken gör att invånarna inte heller kan dagspendla året runt för service och arbete på fastlandet. I detta projekt har vi dock ställt oss frågan huruvida den största barriären är de bristande kommunikationerna till och från ön, eller om det är det offentliga sätt att organisera sig för att möta de lokala förutsättningarna?

Systemanalysen som tagits fram visar på en rad systemutmaningar som präglar offentlig service i landsbygder – från brist på offentlig närvaro, låg lokal kännedom och organisatorisk fragmentering, till transportberoende och otillräcklig krisberedskap. Exemplet Holmön synliggör hur urbana normer och centraliserade strukturer ofta missgynnar platser med avvikande förutsättningar, vilket riskerar att underminera både tilliten till välfärden hos invånare och möjligheten till ett hållbart året-runt-boende.

För att möta dessa utmaningar föreslås fem konkreta insatser som tagits fram i samverkan med lokalsamhället på Holmön, Umeå kommun och Region Västerbotten. Bland annat ett medborgardrivet samhällsrum, en lokal koordinatortjänst och nya samverkansmodeller mellan civilsamhälle och offentlig sektor. Genom ett platsbaserat och digifysiskt angreppssätt syftar insatserna till att öka tryggheten, stärka den offentliga närvaron och minska beroendet av transporter.

På så vis kan Holmön fungera som en katalysator för systemförändring och en mer hållbar offentlig sektor, med stor uppskalningspotential för fler landsbygder och skärgårdar i Sverige.

Foto: Philip Avesand.

Berguddens fyr på Holmön.

Om projektet

Med ön som katalysator – lokala modeller för hälsa och social välfärd i arktiska landsbygder är ett projekt som bedrivits under 2025 av Umeå kommun tillsammans med föreningen Holmöns Utvecklingsforum och Glesbygdsmedicinskt centrum inom Region Västerbotten.

Projektet har syftat till att med utgångspunkt i Holmön i Umeå kommun, utforska hur offentliga verksamheter kan organisera sig på nya sätt för att möta behoven av omsorg och social välfärd i landsbygder.

Projektets kunskap och resultat har samlats i denna systemanalys. Analysen ger både exempel på utmaningar som offentlig sektor idag stöter på i arbetet med service och omsorg i landsbygder, samt förslag på idéer och insatser om hur offentlig förvaltning kan ställa om och arbeta för att bidra till mer jämlika och jämställda livsvillkor för alla invånare, oavsett geografi.

Projektet är en genomförbarhetsstudie som finansierats av SustainGov, ett av fem program inom Impact Innovation 2030, Sveriges stora innovationssatsning för 2030-talet.¹ SustainGov är en gemensam satsning av Vinnova, Formas och Energimyndigheten.

Bakgrund till projektet

Idag finns stora utmaningar för såväl kommuner som regioner att tillgodose behoven av service och social välfärd i landsbygder, där avstånden oftast är långa och befolkningsunderlaget glest. Behoven av vård och omsorg ökar dessutom – bara inom Umeå kommun väntas andelen 80 år och äldre öka med 60 procent fram till 2031.² Detta samtidigt som konkurrensen om arbetskraft ökar. Sveriges kommuner och regioner (SKR) slår fast att bristen på arbetskraft gör att rekryteringar inte är den enda lösningen för välfärden – här krävs nya arbetssätt.³

Utifrån detta blir det viktigt att inta ett geografiskt perspektiv och utforska hur offentlig verksamhet kan ställa om för att möta de behov som finns i landsbygder och på platser där den offentliga närvaron är låg – eller till och med obefintlig. Platser där det är svårt att tillgodose behoven på traditionella vis. Det är inte bara en rättvisefråga för invånarna, utan även en framtidsfråga för de många kommuner och regioner som brottas med både ekonomi och kompetensförsörjning.

En plats som speglar denna problematik på ett tydligt sätt är Holmön, en ö en mil ut i norra Kvarken i Umeå kommun. Idag finns ingen offentlig service kvar på Holmön, tidigare har här funnits både förskola och skola i omgångar samt ett äldreboende som drevs i privat regi. Kommunikationerna till ön kantas dessutom av stora problem, framför allt under vinterhalvåret, med inställda färjeturer och otillräcklig ersättningstrafik. Problemen i trafiken har resulterat i att boende på ön inte längre kan dagspendla till fastlandet för arbete eller service året runt.

Den osäkra trafiksituationen har gjort att många boende känt sig tvungna att flytta i land. Situationen är minst sagt problematisk och omsorgsfrågorna upplevs som ödesfrågor bland de som bor och verkar på ön. De unga öborna drömmer om att kunna kombinera sitt boende på ön med ett familjeliv och ett jobb på fastlandet, medan de äldre vittnar om en känsla av otrygghet för vad som ska hända när behoven av stöd och hjälp i vardagen ökar. Gemensamt för båda grupper är det ständigt närvarande hotet om att en dag behöva flytta i land mot sin vilja.

¹ Inom utlysningen "Samverkan för främjande och förebyggande insatser".

² Befolkningsprognos Umeå kommun år 2024–2035.

³ [Kompetensförsörjning äldreomsorg | SKR](#)

Att underlaget för service är för litet för att varken offentliga eller privata aktörer ska kunna tillgodose behoven är inget som är unikt för Holmön – tvärtom är detta en typisk problematik som drabbar många landsbygdsrika kommuner, både mindre landsbygdskommuner och kommuner med växande städer som Umeå. Det som utmärker Holmön är dess isolerade läge och brist på andra alternativ.

Under dessa omständigheter är det svårt för Umeå kommun att tillgodose behoven av stöd och omsorg som finns på ön. I detta projekt har vi dock ställt oss frågan huruvida den största barriären är de bristande kommunikationerna till och från ön, eller om det är det offentligas sätt att organisera sig för att möta de lokala förutsättningarna?

Holmöns isolerade läge har gjort detta till en unik pilotstudie för att förstå och utveckla lokala modeller som på sikt kan skalas upp och tillämpas i andra landsbygder. Den tydliga avgränsningen bjuder in att titta på dessa frågor utifrån ett helhetsperspektiv, för på en ö hänger alla frågor samman på ett väldigt konkret sätt. Här finns alltså stor potential att testa och utveckla modeller och lösningar som kan användas för fler platser, som andra skärgårdssamhällen, landsbygder och orter med säsongsbetonade variationer i befolkningen.

Mål med projektet

Målet med projektet har varit att formulera denna systemanalys, som genom exemplet Holmön visar på hur offentlig förvaltning kan ställa om och organisera sig på nya sätt för att möta behov av omsorg och social välfärd i landsbygder. Begreppet omsorg ska här tolkas i dess breda bemärkelse (från engelskans "care") och syftar inte endast till traditionell offentlig service som skola, barnomsorg och hemtjänst, utan även på främjande av välbefinnande, folkhälsa och social hållbarhet.

Systemanalysen visar både vilka utmaningar och barriärer som står i vägen idag, samt vilka främjande insatser som offentlig sektor kan göra för att bidra till mer jämlika och jämställda livsvillkor oavsett geografisk tillhörighet. Systemanalysen utgör på så vis grund inför nästa steg – att testa skarpt och implementera nya arbetssätt som kan öka graden av service och social välfärd i landsbygder.

Foto: Nathalie Hjalmarson.

Holmöns Båtmuseum.

Systemsyn

I analysen har vi använt oss av perspektivet systemsyn, som ett sätt att bättre förstå helheten i exemplet Holmön. Det finns inga exakta definitioner av systemsyn som begrepp, men vi har valt att använda oss av Lennart Wittbergs definition från boken "Systemsyn i praktiken", där systemsyn beskrivs som ett sätt att *försöka förstå världen genom att se hur delar eller objekt relaterar till varandra* och att när de gör det utifrån ett gemensamt syfte så skapas ett system.

Systemsyn handlar om att lyfta blicken från att endast se separata, enskilda delar och i stället försöka se vad som händer när dessa delar samverkar med varandra. Delarna kan vara vad som helst, exempelvis människor, djur, växter och så vidare. Oavsett vad delarna är för något så *samverkar och interagerar* de med varandra, det vill säga att det finns relationer mellan delarna. Systemet har ett visst *syfte* eller en funktion som binder ihop delarna och som definierar och avgränsar systemet.⁴

Wittberg skiljer mellan **komplexa** och **komplicerade** system.

- **Komplexa system** består av delar som samverkar och är i ständig förändring, med förmåga att ta beslut, lära och anpassa sig. Som exempel kan nämnas samhällen, regnskogar eller organisationer. I en regnskog interagerar djur och växter med varandra, i en organisation är det människor i olika roller.
- **Komplicerade system** har delar utan egen handlingsförmåga och fungerar på förutsägbara sätt, som maskiner. En kaffekokare har olika delar som samverkar med varandra, men samverkan sker alltid på samma sätt och därför kan kaffekokaren bara göra det den designats för.

Wittberg menar att det är avgörande att förstå skillnaden mellan komplexa och komplicerade system för att förstå systemsyn. Något som är utmärkande för alla slags system är att de har funktioner eller förmågor som inte finns hos de separata delarna. En klocka kan exempelvis visa tiden, men ett separat kugghjul saknar den förmågan. Systemet är alltså inte summan av delarna, utan *blir något annat* eftersom delarna samverkar och interagerar med varandra.

Wittberg menar också att ett holistiskt tänkande är viktigt för att förstå komplexa system. Holism är ett synsätt som utgår från att inget existerar i total isolering och att kontexten alltid är avgörande för att förstå något. Det handlar om att försöka se flera perspektiv samtidigt och inte bryta upp ett system i separata delar, eftersom vi då tappar relationerna mellan delarna. När delar i ett system bryts isär och ses som separata delar så upphör systemet att existera.

System har sällan tydliga gränser och system verkar oftast i andra system – det går att se det som *olika system-nivåer*. Genom att röra sig mellan olika systemnivåer går det att få en bättre förståelse för hur olika delar förhåller sig till varandra, för helheten.

*"Vi kan inte förstå vad en skog är för något endast genom att studera ett träd. Vi behöver zooma ut för att se hela skogen, men då kan vi inte förstå vad ett träd är för något. Vi behöver zooma in igen. Kanske zooma ut ytterligare för att se vad som finns utanför skogen och även zooma in ytterligare för att förstå delar av trädet. Vi förstår bladet bättre när vi förstår trädet."*⁵

⁴ Systemsyn i praktiken, Lennart Wittberg (2023).

⁵ Systemsyn i praktiken, Lennart Wittberg (2023).

Systemanalys

Avgränsning – system i fokus

I den här systemanalysen har vi valt att se samhället Holmön som ett system. Samtidigt verkar Holmön i flera andra större system – kommunen Umeå, länet Västerbotten, landet Sverige.

Vi har också avgränsat oss ytterligare genom att analysera systemet Holmön utifrån ett service- och omsorgsperspektiv. På så vis har fokus lagts på vilka förutsättningar som behövs för människor att bo och verka på ön året runt, vilka behov och brister som finns idag, samt vilka aktörer som möjliggör ett året runt-boende på ön.

Om systemet Holmön och dess aktörer

Holmön som samhälle

Holmön är en ö belägen i norra Kvarken, cirka en mil från fastlandet i Umeå kommun. Ön har varit fast befolkad sedan 1300-talet, med sin befolkningstopp under första halvan av 1900-talet när det bodde närmare 500 personer på ön. Mellan åren 1952 och 1974 utgjorde Holmön en egen kommun – Sveriges minsta sett till invånarantalet – innan ön slogs samman med Umeå kommun.

Samhället kännetecknas idag av en liten och varierande befolkning, där invånarantalet fluktuerar kraftigt mellan årstid och säsong. Tillgången till offentlig service har successivt minskat – idag finns ingen skola, förskola eller äldreomsorg kvar, och invånarna är i hög grad beroende av färjetrafiken för att ta del av vård, service och arbetsmöjligheter på fastlandet. Brister i färjetrafiken omöjliggör dock dagspendling året runt, framför allt under vinterhalvåret.

Ön präglas av ett starkt civilsamhälle med stort lokalt engagemang och rikt föreningsliv. Civilsamhället bär upp många viktiga funktioner och evenemang på ön så som affär, hamnskötsel, vandrarhem, museum och musikfestivaler.

Foto: Nathalie Hjalmarson.

Holmöns Prästgård, bygdegård och viktig mötesplats på ön.

Aktörer och intressenter i systemet

Följande har identifierats som nyckelaktörer för systemet Holmön, utifrån ett service- och omsorgsperspektiv:

- **Medborgare** – Holmöns invånare utgör grunden i systemet. Här rymms idag ett 50-tal bofasta, samt runt 400 fritidsboende som vistas på ön i olika grad under året.
- **Servicenoder** – Affären Holmöns lanthandel i hamnområdet och bygdegården Holmöns prästgård mitt i byn fungerar som centrala nav för både praktisk service och social gemenskap. Båda verksamheter är öppna året runt och medlemsägda.
- **Det organiserade civilsamhället** – Föreningar och organisationer, exempelvis brandväret och Holmöns Utvecklingsforum, tar ett stort ansvar för lokala frågor och trygghet.
- **Det oorganiserade civilsamhället** – Grannsamverkan, släktband och vänskapsrelationer bidrar till att skapa en stark social väv på ön.
- **Umeå kommun**
 - *Den synliga kommunen:* verksamheter med löpande närvaro på ön, som Umeå fritid (drift av serviceanläggning) och de kommunala bolagen Vakin (ansvar för vatten, avlopp och avfallshantering) och Umeå Energi (elnätet).
 - *Den osynliga kommunen:* verksamheter som formellt ansvarar för service men inte finns närvarande på Holmön, exempelvis äldreomsorg, förskola/skola och socialtjänst.
- **Region Västerbotten** – Ansvarar för primärvård och sjukvård, men saknar lokal närvaro på ön. Invånarna är beroende av vård på fastlandet, vilket gör systemet sårbart vid störningar i transporterna.
- **Länsstyrelsen Västerbotten** – ansvarar över de statliga naturreservaten på ögruppen och därmed för att tillgängliggöra dessa för allmänheten. I ett service- och omsorgsperspektiv har detta stor betydelse, då servicefunktionerna på ön idag är starkt beroende av besöksnäring. Länsstyrelsen har inget formellt uppdrag kopplat till service och omsorg.
- **Trafikverket** – ansvarar för året runt-trafiken på Holmöleden. Fungerande transporter är avgörande för människors möjligheter att bo, besöka och bedriva verksamheter på ön året runt. Trafikverket har inget formellt uppdrag kopplat till service och omsorg.

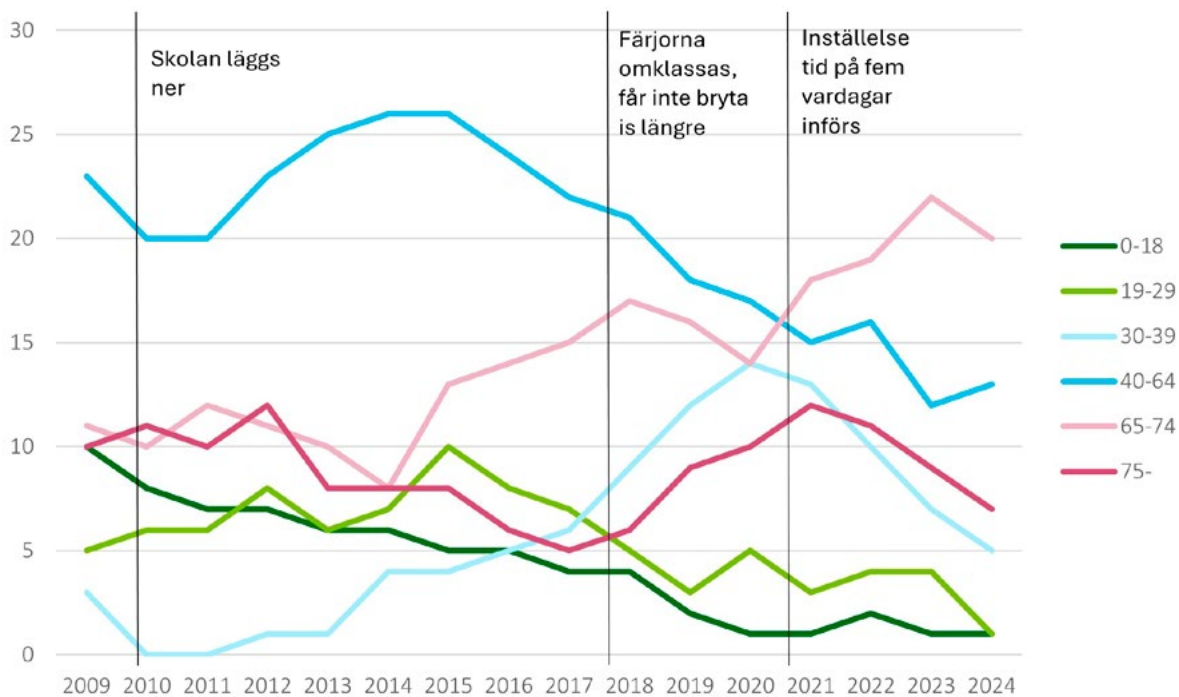
Förändringar inom service

Figur 1, på nästa sida, visar hur befolkningsutvecklingen per åldersgrupp sett ut på Holmön under perioden 2009–2024. Här finns också markerat de stora förändringar som skett inom serviceområdet, som nedläggning av skolan och förändringar i trafiken.

År 2018 omklassades färjorna så att de inte längre får bryta is. När färjorna inte längre kan köra, sätts ersättningstrafik in bestående av sväware eller helikopter. Sväwaren kräver dock tjock och plan is och med allt mildare vintrar så används den sällan. Det innebär att helikopter främst används.

Vintern 2020/2021 infördes ett trafikdirektiv som innebär att helikoptern inte sätts in förrän det varit fem vardagars stillestånd i trafiken. Eftersom helgdagar inte räknas in, så innebär det i praktiken att boende på Holmön riskerar att isoleras upp till 8–9 dagar innan ersättningstrafik sätts in. Det har gjort att många inte längre kan bo på ön under vintern och att deltidsboende och fritidsboende inte vågar sig ut till ön över helger på grund av rädslan att inte ta sig tillbaka fastlandet. Detta påverkar också öns servicefunktioner negativt, eftersom kundunderlaget minskar markant.

Figur 1. Befolkningsutveckling per åldersgrupp.

Figur 1 visar på förändringar inom alla åldersgrupper. Den enda åldersgrupp som ökat någorlunda stadigt över tid är 65–74 år, de övriga åldersgrupperna har minskat. Skolans nedläggning och försämringarna i trafiken kan antas ha påverkat befolkningsutvecklingen negativt. Speciellt helikopterns inställelsetid på fem vardagar lyfts fram av flera Holmöbor som något som omöjliggör ett boende på ön under vinterhalvåret.⁶

”Att kunna veta att det går att ta sig hem eller till jobb inom närtid. Det tär på en att inte veta om trafiken kommer i gång om upp till nio dagar. Det är okej om trafiken är inställt i en eller två dagar, men inte att sätta i system att den ska vara inställd i fem vardagar plus helger.”

”Om trafiken var mer tillförlitlig året runt skulle jag ha möjlighet att bo på ön även vintertid. Nu måste jag ofta välja sida på grund av jobb och så vidare när vintern kommer. Blir då borta från hemmet under längre perioder.”

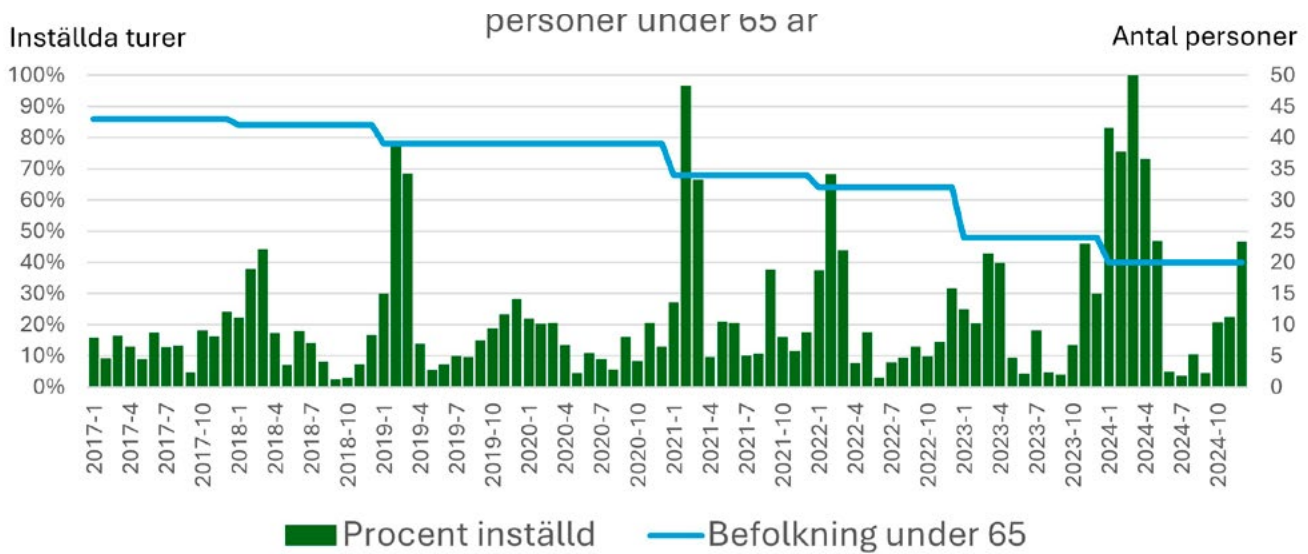
Enkät svar från boende på Holmön, från rapporten Holmötrafiken – behov idag och imorgon (Umeå kommun, 2023).

Sambandet mellan osäkerheter i trafiken och antalet boende på Holmön blir också märkbart när statistik över inställda färjeturer jämförs med befolkningsutvecklingen av folkbokförda under 65 år, se figur 2. Här syns tydligt hur antalet inställda turer ökat över åren, med toppmätningar åren 2021–2024, samtidigt som antalet personer under 65 år minskat kraftigt.

Statistiken över antalet inställda turer kommer från Trafikverket, men då myndigheten inte för specifik statistik över inställda turer så bygger detta på siffror över antal passagerare, där färjeturer med 0 passagerare kan antas vara inställda turer. Framför allt under vintermånaderna, då problemen i trafiken är som störst.

⁶ Rapporten Holmötrafiken – behov idag och imorgon, Umeå kommun 2023.

Figur 2. Inställda turer eller antal turer helt utan passagerare, samt antal personer under 65 år.

Kunskapsinsamling

Den kunskap och de resultat som projektet genererat och som utgör grund för denna systemanalys bygger framför allt på dialoger, huvudsakligen med Umeå kommuns olika verksamheter och med boende och verksamma på Holmön. Dialoger har även förts med andra externa aktörer som varit till stor nytta, exempelvis skärgårdskommuner, Skärgårdarnas riksförbund och forskningsnätverket Swedish Network for Island research (SNIR). Utöver detta har statistik om Holmön samlats in kring befolkning, resande och besökande.

Projektparterna Holmön Utvecklingsforum och Region Västerbottens enhet Glesbygdsmediciniskt centrum har haft nyckelroller i kunskapsinsamlingen och varit med i såväl planering som genomförande av projektets samtliga aktiviteter.

Dialogmetod

Under projektet har totalt fyra stora workshops genomförts, varav två haft fokus på Umeå kommuns egna verksamheter och två genomförts på Holmön tillsammans med boende och tjänstepersoner. Dialogerna har planerats utifrån ett normkritiskt perspektiv för att säkra att olika grupper av människor haft möjlighet att delta och komma till tals.

Som stöd i arbetet har Innovationsguiden använts, ett verktyg från Sveriges kommuner och Regioner (SKR) som guidar en steg-för-steg tjänstedesignprocess med fokus på välfärd.⁷

Förvaltningsöverskridande dialoger

Två workshops har genomförts med sex kommunala förvaltningar där flera verksamheter varit representerade, som Teknik och Fastighet (Digital omställning och IT), Fritid, Kultur, Utbildning, Stadsledningskontoret (Samhällsskydd och beredskap, Strategisk utveckling) och Äldreomsorg.

⁷ [Innovationsguiden | Sveriges Kommuner och Regioner \(SKR\)](#)

I den första workshopen reflekterade deltagarna över hur deras förvaltningar idag arbetar med Umeås landsbygder, samt gemensamma utmaningar kopplat till service och social välfärd. Den andra workshopen byggde vidare på de identifierade utmaningarna. Deltagarna genomförde tre övningar:

1. **Geografiska glasögon:** Arbeta i grupper utifrån olika byars specifika förutsättningar, där platsbundna utmaningar identifierades och diskuterades.
2. **Prioritering:** Röstning på de utmaningar som upplevdes mest kritiska för kommunen att hantera.
3. **Gemensam dialog:** Diskussion kring hur utmaningarna kan hanteras på nya sätt jämfört med idag.

Workshopen avslutades med en reflektion från Glesbygdsmedicinskt centrum utifrån ett regionalt perspektiv.

Topp 5 utmaningar efter prioritering: kommuninterna workshops

1. **Transporter**
Utmaning för Kompetensförsörjning.
Svårt för unga att ta sig till/från aktiviteter.
2. **Samverkan över förvaltningsgränser**
Krävs nya arbetssätt, behövs helhetsbild.
Samverkan över kommungränser.
3. **Lokalt engagemang**
Få fler att engagera sig i föreningslivet.
Möjliggöra en väg in i kommunen.
4. **Kompetensförsörjning**
Långa avstånd.
Öka självständigheten hos äldre.
Skollokalerna av tillräcklig kvalitet, anpassning vid förändrade elevantal.
Breddkompetens inom läraryrket, kompetens för drift av infrastruktur.
5. **Politisk och ekonomisk styrning**
Beslut utan tillsättning av medel, principen medel före mål.
Begränsningar i samarbete pga. lagkrav (myndighetsutövning).

Medborgardialoger

Holmöns Prästgård har fungerat som ett medborgarcenter och en öppen mötesplats under projektet, där boende och tjänstepersoner kunnat mötas för samtal, kunskapsutbyte och idégenerering. Utifrån detta växte även *Ö-hubben* fram: ett bokningsbart projektkontor för kommunanställda, som ett konkret sätt att öka närvaron på ön och bättre förstå lokala förutsättningar och behov.

Två workshops, kallade *living labs*, har hållits med ö-bor och tjänstepersoner. Under den första träffen presenterades insikterna från de kommuninterna träffarna och deltagarna fick möjlighet att diskutera och komplettera denna bild utifrån lokala utmaningar. Därefter gjordes en omröstning kring vilka utmaningar som upplevs viktigast att jobba med tillsammans. Som ett nästa steg fick deltagarna börja skissa idéer individuellt: 1–3 radikala sätt att möta upp de prioriterade utmaningarna. Därefter vidareutvecklade deltagarna varandras idéer, med utgångspunkten att göra en bra idé ännu bättre.

Under den andra träffen fick deltagarna fördjupa sina idéskisser. Dessa idéer ligger nu till grund för de insatsförslag som presenteras senare i denna systemanalys.

Topp 5 utmaningar efter prioritering: workshops på Holmön

1. Kompetensförsörjning

Hemtjänst och hemsjukvård vid behov.
Multitjänst lokalt.
Äldreboende året om.

2. Vård

Sjukvårdsresurs på ön då och då.
Bemannad mottagning på ön, exempelvis vaccinationer, enklare undersökningar.

3. Beredskap

Service- och trygghetspunkt kopplad till öns affär.
IVPA-utbildning (i väntan på ambulans) till lokala brandvärdet.
Försvarsfråga.

4. Ökad flexibilitet

Dispens från regler, till exempel färdtjänst.
Orimliga krav kring förskola/skola.
Flexiblare tänk gällande äldreomsorg.

5. Fler fysiska mötesplatser

Pop up-verksamheter; läger, samverkan med konfirmation, utbildningar etc.

Foto: Nathalie Hjalmarson.

Living lab-träff på Holmön.

Behovskartläggning Holmön

En behovskartläggning av platsen Holmön har genomförts med fokus på omsorg, hälsa och trygghet. Den baseras på lokalt utvecklingsarbete av Holmöns Utvecklingsforum samt djupintervjuer med boende, framför allt personer i behov av omsorg. Kartläggningen resulterade i ett antal återkommande huvudpunkter:

Upplevelse av att stå utanför välfärden

Flera invånare beskriver en känsla av att vara ”bortkopplade från välfärden”. Ett konkret exempel är äldre personer som beviljats hemtjänst, men där besluten inte kunnat verkställas eftersom kommunen inte lyckats ordna personal och då färjetrafiken upplevs för osäker delar av året. Detta skapar misstro och leder till att vissa invånare inte längre vågar eller orkar ansöka om den hjälp de har rätt till.

Utdragna beslutsprocesser

Beslutsprocesser kring exempelvis pedagogisk omsorg och hemtjänst upplevs som alltför utdragna. När tiden mellan behov och verkställighet blir för lång riskerar behoven att förändras eller försvinna helt – i flera fall har personer hunnit flytta från ön innan beslutet fått praktisk betydelse.

Outnyttjad kompetens

Det finns deltidboende på Holmön med relevant yrkeskompetens, exempelvis inom vård och omsorg. Umeå kommun har i vissa fall hänvisat till brist på personal som en förklaring till att exempelvis beslut om hemtjänst inte verkställts – trots att utbildad personal finns att tillgå.

Ideell utmattning

Föreningslivet på ön drar ett stort lass och de servicefunktioner som finns att tillgå bygger på lokala krafter. Samtidigt finns en tydligt utbredd ideell utmattning. På ön finns också ett oorganiserat civilsamhälle och grannsamverkan som fungerar som en ”informell hemtjänst”, där grannar tar hand om och hjälper varandra. Detta har stor betydelse för framför allt äldres möjligheter att bo kvar på ön.

Foto: Nathalie Hjalmarson.

Volontärbetare på Holmöns lanthandel.

Identifierade utmaningar – systemproblematik

Genom de dialoger, workshops och djupintervjuer som genomförts framkommer flera återkommande utmaningar gällande det offentliga förmåga att tillhandahålla service, omsorg och social välfärd i landsbygder. Genom exemplet Holmön blir en underliggande systemproblematik tydlig, vilken har sammanfattats i nio punkter. Dessa punkter hänger alla samman och bidrar till varandra, likt en effektkedja.

1. Brist på offentlig närvaro

Genom dialoger med boende på Holmön blir det tydligt att bristen på offentlig närvaro upplevs som lika avgörande för att kunna bo på ön året runt som bristen på fungerande transporter. Avsaknaden av en kontinuerlig offentlig närvaro bidrar till att boende känner sig avskurna från välfärden. Det leder också till en ansvarsförskjutning, där den ideella sektorn får stå för en allt högre grad av samhällsservice. Detta i en kontext där föreningslivet på Holmön, och många gånger föreningslivet i landsbygder generellt, redan tampas med en utbredd ideell utmattning.

2. Bristande flexibilitet och lokal kunskap

Bristen på offentlig närvaro bidrar till ett kunskapsglapp kring Holmön och de särskilda förutsättningar som finns här – kunskap som har avgörande betydelse för offentlig sektors möjligheter att möta upp faktiska behov. I en landsbygdskontext utgör öar vad som skulle kunna beskrivas som *gles glesbygd* och här finns särskilda omständigheter som kan kräva unika lösningar. Det geografiska läget, beroendet av logistik och transporter, fluktuationer inom befolkningens storlek över året och strukturen på näringslivet och det ideella engagemanget, är alla viktiga faktorer att ta hänsyn till och som kan skilja sig markant på öar eller i gles landsbygd jämfört med tätort. Upplevelsen hos Holmöborna är dock att kommunens ärenden handläggs enligt ordinarie rutiner och på distans, utan hänsyn till platsspecifika och lokala förhållanden, vilket gör att ön aldrig passar in i befintliga rutiner och arbetssätt.

3. Organisatorisk fragmentering (stuprörsstruktur)

Såväl verksamheter på Umeå kommun som boende på Holmön lyfter fram *samverkan över förvaltningsgränser* som avgörande för att kunna möjliggöra service och social välfärd för alla invånare oavsett geografi. Upplevelsen är dock att kommunens arbete i stort sker i silos, där verksamheter agerar självständigt och frågor hanteras separat utan att vägas mot en större samhällsnytta eller mot gemensamma mål. Avsaknaden av ett helhetsperspektiv tar sig i uttryck på olika sätt, allt från enskilda fall till strukturell nivå.

4. Otydliga roller och ett otydligt samhällskontrakt

Bristen på offentlig närvaro och känslan av övergivenhet skapar en osäkerhet på ön kring vilken hjälp som går att få när behoven väl uppstår, samt vilken myndighet som ansvarar för vad vid kris eller olyckor. Det skapar en stor otrygghet bland boende på ön. Även tjänstepersoner inom kommun och region lyfter fram att samhällskontraktet på en plats som Holmön är otydligt, och att det inte finns en uttalad ”bas-nivå” kring vilken offentlig service som faktiskt går att förvänta sig på en ö.

5. Undermålig krisberedskap

På Holmön finns många berättelser som pekar på en otillräcklig krisberedskap och en låg kunskap hos myndigheter om öns särskilda förutsättningar. Här kan nämnas 112-larm som gjorts från ön och som resulterat i att ambulanser skickats till hamnen på fastlandet – utan vetskap om att färjan inte går.

Brister inom beredskap blev också tydligt i november 2024, när Västerbottens kustland drabbades av ett kraftigt oväder som lämnade flera platser – däribland Holmön – strömlösa. På Holmön försvann både elektricitet, vatten och mobiltäckning, samtidigt som färjetrafiken ställdes in. Flera hushåll var utan ström i uppemot tio dagar. Ovädret satte strålkastarljus på den utsatthet som en ö ställs inför när kommunikationerna bryts helt. Samtidigt är detta en verklighet som kommer bli allt vanligare och drabba fler platser i och med klimatförändringarna, exempelvis genom extremväder som påverkar/förstör väginfrastruktur.

6. Långsamma och reaktiva processer

Processerna inom offentlig förvaltning upplevs allt för långsamma och reaktiva bland boende på Holmön. Här kan nämnas frågan kring barnomsorg, som drevs av öns föreningsliv för några år sedan. Dialogen med kommunen och processen att utreda förutsättningarna för barnomsorg på öns Prästgård tog flera år – för att sedan landa i ett konstaterande att kommunen inte kan bedriva förskola på ön och att barnomsorg bara kan bedrivas i privat regi om antalet barn når en viss kritisk massa. Konstateranden som i stort redan var kända sen tidigare. Under de år som passerat sen dess har så många barn som krävdes för att få i gång barnomsorgen hunnit lämna ön.

7. Transportberoende system

Den service som offentlig sektor idag kan erbjuda boende på Holmön är beroende av fungerande transporter, vilket blir en stor sårbarhet när befintlig infrastruktur brister och alternativa lösningar saknas. Detta gäller även för landsbygder i stort. Verksamheter på Umeå kommun lyfter fram transporter som en av de enskilt största utmaningarna gällande kommunens möjligheter att tillgodose service och social välfärd i landsbygder. Inom äldreomsorgen utgör krav på körkort, bristande kollektivtrafik och tidskrävande bilresor faktorer som försvårar kompetensförsörjningen. Fritidsverksamheter lyfter fram utmaningen för unga boende på landsbygd att ta sig till och från aktiviteter.

8. Centraliseringslogik och urbana normer

Bristande flexibilitet och brist på lokal kunskap inom offentlig förvaltning samt den höga graden av transportberoende kan även kopplas till att dagens servicesystem i mångt och mycket är centraliserat. Detta bygger på en logik som gynnar tätbefolkade geografier framför mer glesbefolkade. På nationell nivå syns det genom att de flesta myndigheter, mediehus och kulturinstitutioner är placerade i huvudstaden – där finns den politiska och ekonomiska makten. På lokal nivå kan det ta sig i uttryck genom att stadens eller centralortens förutsättningar görs till det allmängiltiga och att utarbetade arbetsmodeller utgår från just dessa förutsättningar. I exemplet Holmön blir det tydligt att offentliga myndigheter ser ön som något avvikande och perifert och att det inte finns en vana att hantera den typen av platser. Det är alltså inte bara en planerings- och styrningsfråga, utan även en fråga om attityder, värderingar och organisationskultur.

9. Brist på regionala mål och kommunal styrning för skärgårdsutveckling

Umeå kommun och Region Västerbotten har det övergripande ansvaret för vård och omsorg på Holmön, men det finns betydande brister i den strategiska styrningen. Region Västerbotten saknar uttalade mål för skärgårdsutveckling, trots sitt ansvar för den regionala utvecklingen. Umeå kommun har antagna politiska mål för Holmön, men saknar en samlad och konkret styrning för att omsätta dessa i praktiken.

En bidragande orsak är tidigare nämnda stuprörsstruktur, som hämmar ett mer gemensamt ansvarstagande och mer flexibla och proaktiva arbetssätt. Som exempel: offentliga insatser på ön som bekostar en specifik verksamhetsbudget kan ge värdefulla effekter även utanför det aktuella verksamhetsområdet, till nytta för Holmöns generella utveckling. Dessa indirekta effekter vägs dock sällan in i beslutsprocesserna, vilket försvårar en helhetssyn i planering och prioritering.

Holmö-färjan Capella vid kajen i Byviken på Holmön.

Foto: Nathalie Hjalmarson.

Foto: Nathalie Hjalmarson.

Studiebesök på öns brandstation.

Diskussion

Dessa nio utmaningar visar att exemplet Holmön blottlägger ett antal systematiska brister i hur offentlig sektor organiserar, prioriterar och levererar service, omsorg och social välfärd i landsbygder. Helhetsbilden visar också att dessa problem inte är isolerade, utan samverkar i en kedja av beroenden. Holmön fungerar som ett konkret exempel på hur nuvarande systemlogik missgynnar platser med (vad som tolkas som) "avvikande" förutsättningar, och hur urbana normer fortsatt präglar styrning, planering och fördelning av resurser – trots politiska mål på såväl lokal, regional och nationell nivå som säger annat.

Offentlig närvaro en förutsättning

Den röda tråden bland dessa nio utmaningar handlar i mångt och mycket om bristen på en kontinuerlig offentlig närvaro, vilket får konsekvenser i form av känslor av övergivenhet och sviktande tillit till välfärdssystemet bland boende på Holmön. Det leder också till en ansvarsförskjutning mot ideell sektor och ett otydligt samhällskontrakt som bidrar till osäkerhet bland såväl boende på ön som hos kommun och region.

Bristen på offentlig närvaro skapar också ett kunskapsglapp som leder till att öns särskilda förutsättningar inte ges tillräcklig hänsyn i besluts- och ärendeprocesser. Att offentlig service utformats efter tätorternas behov som norm, blir också tydligt genom att Holmön som plats betraktas som något avvikande som inte passar in i standardiserade processer, snarare än att ses som en del av ett mångfacetterat samhälle där olika geografiska platser har skiftande behov. Centraliseringen som grundlogik gör också att offentlig service i landsbygder i stort är beroende av fungerande transporter, vilket naturligt blir särskilt tydligt på en ö. Detta, i kombination med bristande krisberedskap, gör platser som Holmön extremt sårbara.

Stuprörsstruktur och reduktionistiskt tänkande

En annan grundläggande systemproblematik handlar om den fragmenterade styrningen inom offentlig förvaltning, den så kallade "stuprörsstrukturen" som leder till långsamma, reaktiva och ineffektiva arbetsprocesser. Detta förhindrar både en mer strategisk och övergripande måluppfyllelse och den "helhetsbild" i det dagliga arbetet som efterfrågas i dialoger med tjänstepersoner på Umeå kommun. Behovet av ökad samverkan över förvaltningsgränser lyfts fram som en av de största utmaningarna bland kommunens verksamheter.

Kompetensförsörjning lyfts också fram som en stor utmaning inom kommunen. Detta är en viktig kontext att ta hänsyn till – kompetensförsörjning i kombination med en begränsad budget är oftast den krassa verklighet som offentlig sektor verkar inom. I denna analys har vi dock valt att inte se kompetensförsörjning som en systemproblematik i sig, snarare som en konsekvens eller en effekt av flera samhällsfaktorer i omvandling, som förändringar inom demografi, befolkningstillväxt, livsmönster och liknande. Stuprörsstrukturen och trögheten inom offentlig förvaltning, som beskrivet i stycket ovan, tolkar vi dock som ett systemproblem.

I boken "Systemsyn i praktiken" lyfter Lennart Wittberg fram stuprörsstrukturen som ett resultat av New Public Management, det tankeparadigm som länge dominerat offentlig sektor och som har stor påverkan på hur vi tänker och gör. I korthet handlar det om att öka effektivitet och produktivitet genom att omforma offentlig sektor till att fungera mer enligt marknadsprinciper. Detta, menar Wittberg, har fått som konsekvens att offentlig sektor styrs och organiseras utifrån en rationell fabrikslogik, där arbetet delas upp i små specialiserade enheter och utförs enligt standardiserade processer, ett "one fits all"-tänk.

New Public management kan kopplas samman med ett reduktionistiskt tänkande, ett slags mekaniskt synsätt som handlar om att se världen som en samling separata delar i ett stort kugghjul. Genom att dela upp en verksamhet i olika delar blir det lättare att överblicka och styra. Wittberg menar att det reduktionistiska tänkandet gjort att offentlig sektor idag lägger stort fokus på att avgränsa, renodla, specialisera och minimera det egna ansvaret. Genom att avgränsa ansvarsområden blir arbetet mer effektivt och lättare att styra. Men det får konsekvenser, bland annat genom att hämma mer flexibla, proaktiva arbetssätt och ett gemensamt ansvarstagande. Dessa problem går bara att lösa genom ett byte av synsätt, menar Wittberg, där det holistiska perspektivet (att se helheten) och systemsyn gör det lättare att förstå det komplexa system som en organisation utgör, samt de komplexa problem som organisationen ställs inför.

*"Det reduktionistiska tänkandet är ett exempel på en ideologi som utövar stor makt över hur vi tänker och agerar. Det är en makt som inte är bunden till en organisation, en individ eller till ett specifikt socialt nätverk. Det handlar om gemensamma föreställningar som vi som individer delar. Det är ett tänkande som finns hos var och en av oss, i större eller mindre grad."*⁸

Foto: Nathalie Hjalmarson.

Workshop kring trygghet, hälsa och omsorg på Holmön.

⁸ Systemsyn i praktiken, Lennart Wittberg (2023)

Ö-perspektivet och gemensam problembild

Genom den problembild som målats upp, och i dialoger med tjänstepersoner hos kommun och region, blir det också tydligt att det saknas en myndighetsgemensam problembild kring vad dessa utmaningar får för långsiktiga konsekvenser för Holmön som året runt-samhälle.

Såväl befolkningsstatistik som berättelser från öbor själva visar att förändringar som gjorts inom service och trafik påverkat människors möjligheter att bo på ön negativt, där framför allt gruppen unga vuxna med barn och äldre med omsorgsbehov tvingats flytta i land. Utan service på ön och utan möjlighet att tillgodose service från fastlandet, blir målgrupperna som kan bo kvar på ön året om mer begränsade. Möjligheterna för inflyttning som bidrar till att komma upp i en viss kritisk volym för att få i gång serviceverksamhet är också små, så länge service inte kan garanteras på ön. Det blir en hönan och ägget-situation.

Statistiken visar också att det är svårt att fånga in hela bilden kring Holmöns befolkning, eftersom det är långt fler som faktiskt bor och vistas på ön än antalet folkbokförda. År 2024 var antalet folkbokförda 47 personer, men under högsommaren är Holmön en by med närmare 600 invånare. Flertalet av dessa vistas på ön under både vår och höst, samt helger och högtider året om. Dessa deltidsboende syns dock inte i statistiken, vilket riskerar att ge en missvisande bild av ön. Detta visar än en gång på behovet av lokal kunskap och platskännedom bland de myndigheter som på olika sätt möjliggör ett året runt-boende på ön.

Skärgårdarnas riksförbund lyfter behovet av ett starkare "ö-perspektiv" bland myndigheter, och att det generellt saknas en förståelse för hur öar med dess särskilda förutsättningar, säsongsvariationer och lokala behov ska hanteras. Inte alltför sällan förminskas strukturella problem kring samhällsviktig service och infrastruktur på öar till personliga livsval, med argument som "har man valt att bo på en ö så kan man inte förvänta sig service". Samtidigt har Sverige i årtionden haft en nationell landsbygdspolitik som betonar just detta – att det ska vara möjligt att bo och verka i hela landet. Sverige är dessutom en av Europas ö-rikaste länder. Trots detta verkar ö-perspektivet ständigt utmana det offentliga sätt att göra och tänka.

Foto: Annika Dalén.

Politikerträff på Holmön augusti 2025 – flera nämndspresidier besökte ön och tog del av projektresultatet.

Förslag på åtgärder

Systemanalysen visar på flera strukturella hinder för en mer jämlik tillgång till offentlig service och social välfärd i landsbygder, utifrån exemplet Holmön. Framför allt behovet av en kontinuerlig offentlig närvaro, som säkerställer ökad lokal kunskap, tydligare roller och en stärkt relation mellan lokalsamhälle, kommun och region. Analysen visar också att transportberoendet inom offentlig service behöver minska, både för att öka beredskap och resiliens lokalt, samt möjliggöra en mer proaktiv och resurseffektiv välfärd.

De insatsförslag som arbetats fram i projektet och som kan möta upp dessa behov har tagits fram tillsammans med Holmöbor, kommun och region. I stort handlar det om att arbeta mer platsbaserat och att ta vara på lokala resurser. Det handlar också om att utforska nya digifysiska lösningar över såväl sektors- som verksamhetsnivåer, samt att testa och utvärdera fler förebyggande och främjande aktiviteter lokalt.

Fem insatser föreslås, som i grunden handlar om att utveckla medborgardrivna välfärdsmodeller anpassade för landsbygder och skärgård. Insatserna bedöms ha stor potential att bidra till ökad trygghet och förbättrad hälsa för boende på Holmön, samtidigt som potentialen för uppskalning är stor. Insatserna lägger dessutom grunden för en helt ny typ av samverkan som möjliggör för lokalsamhället att bli en aktiv och jämlik part i samhällsutvecklingen tillsammans med offentlig sektor.

INSATS 1

Utveckla ett medborgardrivet samhällsrum på Holmön, som möjliggör digitala vårdkontakter och en bredd av tjänster inom offentlig service.

Ett samhällsrum som drivs i medborgarregi med stöd från kommun och region, säkrar en kontinuerlig offentlig närvaro och möter upp lokala behov. Med hjälp av samhällsrummet finns möjlighet att utforska nya digifysiska lösningar, exempelvis inom hemtjänst, fritid, kultur och samhällsbyggnad – specifikt utformat för glesa och geografiskt isolerade platser där det idag är svårt att nå ut med service på traditionella sätt.

Genom ett digifysiskt angreppssätt minskar transportberoendet, vilket ökar beredskap och resiliens lokalt och bidrar till mer resurseffektiva lösningar. Detta blir också viktigt ut ett framtidsperspektiv, där klimatförändringar med extremväder väntas bli allt vanligare, vilket kan leda till olika former av samhällsstörningar. På så vis kan ett medborgardrivet samhällsrum på Holmön fungera som en testbädd för framtida klimat-anpassning i glesa miljöer.

INSATS 2

Inför en lokal koordinatortjänst på ön, med uppdrag att arbeta förebyggande och främjande gentemot målgrupperna äldre och barn.

Detta är ett konkret sätt för såväl kommun som region att jobba mer proaktivt och snabbt fånga upp behov inom service och omsorg lokalt. Tjänsten bidrar till ett året runt-boende på ön genom att aktiviteter och verksamhet arrangeras specifikt riktat mot målgrupper med olika omsorgsbehov, som äldre och barn. Tjänsten kan dessutom fyllas ut med fler offentliga uppdrag som sträcker sig över såväl verksamhets- som förvaltningsgränser.

INSATS 3

Utveckla en ny typ av ideell tjänst med brett uppdrag inom beredskap och trygghet.

När en olycka eller kris händer, är lokalsamhället alltid först på plats. Därför behöver beredskapsarbetet inkludera den lokala nivån. Här finns potential att utveckla och testa en ny arvoderad ideell funktion som stärker beredskapen lokalt, förslagsvis en "Bybo i beredskap" (BIB), likt kommunens "tjänsteperson i beredskap" (TIB). Funktionen kan utgöra resurs för kommunen och regionens gemensamma beredskapsarbete och bidra till en tydligare samarbetsstruktur med lokalsamhället. Med Holmön som modell kan funktionen skalas upp och införas på andra sårbara eller isolerade platser.

INSATS 4

Professionalisera ideell sektor och utforska nya långsiktiga arbetsmodeller för ett hållbart engagemang som möjliggör samhandling mellan offentlig sektor och civilsamhället.

Idag står ideell sektor för stor del av samhällsservicen i landsbygder, som underhåll av vägar, anläggningar, mötesplatser samt kultur- och fritidsaktiviteter. På Holmön är föreningslivet helt avgörande för att vardagslivet ska fungera och de serviceställen som finns bygger på lokala krafter. Samtidigt finns en ideell utmattning på ön och det upplevs svårt att få fler att engagera sig lokalt – en alltför vanlig landsbygdsproblematik. Därför kan inte ideell sektor tilldelas fler ansvarsområden eller uppgifter utan att det samtidigt inbegriper nya, långsiktiga arbetsmodeller för ett ideellt engagemang som håller över tid.

Här finns stor potential att stärka lokalsamhället genom utbildningsinsatser och utforska metoder för lokal organisering som bygger på funktioner, snarare än enskilda personer. Detta skulle generera värdefull kunskap om hur civilsamhället kan bli en mer jämlik part i samhällsutvecklingen och hur den lokala nivån kan bidra inom områden som tidigare varit exklusiva för offentlig sektor. Det ger också kunskap om hur civilsamhälle och offentlig sektor kan samverka på ett långsiktigt hållbart sätt.

INSATS 5

Slipa de geografiska glasögonen hos kommun och region genom utbildningsinsatser för tjänstepersoner och beslutsfattare.

Inom Sveriges sammanhållna landsbygdspolitik lyfts vikten av geografiska glasögon fram – att omfamna betydelsen av geografi och människorna som befolkar den som en faktor att förhålla sig till. Att helt enkelt synliggöra hur förutsättningarna för utveckling, behov och lösningar skiftar mellan olika platser, och vässa våra förmågor att möta upp detta. I exemplet Holmön blir det tydligt att ön ses som något främmande och att platsen i sig därför upplevs problematisk, snarare än offentlig sektors förmåga att möta upp lokala behov genom platsanpassade lösningar.

Det är viktigt att förstå hur urbana normer, som många gånger finns inrotade i våra föreställningar, påverkar offentlig sektor. Urbana normer är ett sätt att beskriva det strukturella förhållandet mellan land och stad, där staden utgör normen och landsbygder något avvikande. Många gånger kopplas urbana platser samman med positiva värden som modernitet, innovation och framgång, medan rurala platser får stå för motsatsen. Ett tydligt exempel är hur investeringar inom staden beskrivs som "satsningar", medan samma investeringar i landsbygder beskrivs som "bidrag". Urbana normer påverkar hur vi ser på platser och de möjligheter som finns där, hur makt fördelas och vilka frågor som toppar dagordningen och inte.

Dessa perspektiv är viktiga att bära med sig i arbetet för en mer jämlik tillgång till service och social välfärd, oavsett geografi. Därför föreslås utbildningsinsatser för tjänstepersoner och beslutsfattare kring det geografiska perspektivets betydelse. Förslagsvis via det metodstöd som Tillväxtverket tagit fram för stärkta landsbygdsperspektiv hos kommuner, regioner och myndigheter.⁹

Foto: Nathalie Hjalmarson.

På cykel genom byn på Holmön.

9 [Livskraftiga landsbygder | Tillväxtverket](#)

Slutsats

De föreslagna insatserna bedöms möta upp den systemproblematik som identifierats i systemet Holmön, utifrån ett service- och omsorgsperspektiv. Bland annat genom att stärka den offentliga närvaron, öka beredskapen och känslan av trygghet, samt höja offentlig sektors lokala kunskap, flexibilitet och förmåga att agera utanför standardiserade rutiner. Detta då insatserna bygger på lokala förutsättningar och platsbaserade lösningar, utvecklade tillsammans med lokalsamhället. Genom ett digifysiskt angreppssätt minskar dessutom transportberoendet. Sammantaget kan detta långsiktigt öka det offentligas förmåga att hantera komplexa behov och möta upp utmaningar inom flera områden, inte minst kompetensförsörjning.

Den organisatoriska fragmenteringen inom offentlig sektor, stuprörsstrukturen, hanteras genom att insatserna samlar flera sektorer och verksamheter och bidrar till mer helhetsorienterade arbetssätt. Den ideella utmattningen adresseras genom att ge civilsamhället bättre förutsättningar och stöd, både genom kompetensutveckling och nya former av organisering för ett hållbart ideellt engagemang. Insatserna utmanar också den centraliserade logiken och urbana normer, genom att välfärdsmodellerna utformas utifrån landsbygder som norm.

Insatserna bedöms bidra till en ökad offentlig service och social välfärd på Holmön, med ökad trygghet och förbättrad hälsa som effekter. Samtidigt lägger insatserna grunden för en helt ny typ av samverkan mellan civilsamhället och offentlig sektor, med stor potential att skalas upp och spridas vidare till andra landsbygder och öar. På så vis kan Holmön fungera som en katalysator för verklig systemförändring och en mer hållbar offentlig sektor, som på sikt även kan gynna urbana miljöer.

Förslagsvis genomförs insatserna i en gemensam testbädd på Holmön, som kontinuerligt följs upp och utvärderas och där underlag tas fram för uppskalning och spridning.

Foto: Nathalie Hjalmarson.

Vy från Berguddens fyrvaktarbostäder.

